

Univerzita Pardubice

**Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

**Analýza změny důchodového systému v ČR
teoretická část**

Hana Krejčová

**Bakalářská práce
2013**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Krejčová**
Osobní číslo: **E10930**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Analýza změny důchodového systému v ČR**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V práci budou popsány důchodové systémy fungující do konce roku 2012 a o následně budou tyto systémy porovnány, aby byly odhaleny klíčové změny. Bu analýza změn s důrazem na popis dopadů těchto změn na obyvatele.

Práce bude obsahovat:

- popis fungování systému dle stávajícího principu;
- popis fungování systému dle nastávajícího principu;
- výčet institucí nabízející penzijní připojištění;
- analýzu dopadů změn v důchodovém systému.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

PIKORA, V., M. ŠICHTAŘOVÁ. Všechno je jinak. GRADA, 2011. 224 stran. ISBN 978-80-247-4207-6.

PŘIB J., V. VOŘÍŠEK. Důchodové pojištění v ČR. ANAG, 1996. 285 stran. ISBN 80-85646-37-4.

ŠULC J. Penzijní připojištění. GRADA, 2004. 198 stran. ISBN 80-247-0772-1.

VOŽENÍLEK V., A. CHLAŇ. Pojišťovnictví. UPCE, 2003. 139 stran. ISBN 80-7194-564-1.

SOUBOR PLATNÝCH SOCIÁLNÍCH PŘEDPISŮ. 2. díl: Důchodové zabezpečení, státní dávky, organizace a provádění sociálního zabezpečení, vztahy mezi ČR a SR. 467 stran. ISBN 80-85646-04-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jiří Nožička, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 27. června 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Voléjníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2013

Hana Krejčová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Jiřímu Nožičkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Rovněž také děkuji své rodině a příteli za podporu a trpělivost při celém studiu a tvorbě této práce.

ANOTACE

Tato práce je zaměřena na změnu důchodového systému v České republice. Teoretická část zahrnuje charakteristiku dřívějších podob důchodového systému, principy a způsoby financování. Další část stručně popisuje alternativy v oblasti spoření na důchod. Praktická část je zaměřena na analýzu změny důchodového systému po reformě a zároveň na důsledky vyplývající pro ekonomiku jako celek a pro důchodce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Důchodový systém, důchodová reforma, spoření, pojištění

TITLE

Analysis of the changes in the pension system in the Czech Republic

ANNOTATION

This thesis is focused on the change of the pension system in the Czech Republic. The theoretical part clarifies the previous characteristic of the pension system, principles and ways of financing. The next part briefly describes the options of saving for the retirement. The practical part is aimed at the analysis of the changes in the pension system after the reform and also at the consequences that influence the whole economy and pensioners.

KEYWORDS

Pension system, pension reform, saving, insurance

OBSAH

ÚVOD	10
1 CHARAKTERISTIKA DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ	11
1.1 TYPY DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ	11
1.2 ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY K FINANCOVÁNÍ	12
1.2.1 Průběžný systém financování	12
1.2.2 Kapitalizační systém financování	13
2 HISTORICKÁ I PŘEDREFORMNÍ PODOBA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	14
2.1 HISTORIE DO ROKU 1989	14
2.2 ZMĚNY V 90.LETECH 20.STOLETÍ	14
2.3 PRVNÍ PILÍŘ	15
2.3.1 Principy důchodového pojištění	15
2.3.2 Konstrukce starobního důchodu a jeho vyplácení	17
2.3.3 Nárok na přiznání starobního důchodu	18
2.3.4 Orgány důchodového pojištění	19
2.4 TŘETÍ PILÍŘ	20
2.4.1 Principy penzijního připojištění	20
2.4.2 Instituce poskytující penzijní připojištění	24
3 REFORMA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR	26
3.1 PRVNÍ BEZDĚKOVA KOMISE	26
3.2 OBDOBÍ NÁSTUPU EKONOMICKÉ KRIZE	27
3.3 DRUHÁ BEZDĚKOVA KOMISE	27
4 ZMĚNY DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU OD 1.1.2013	29
4.1 PRVNÍ PILÍŘ	29
4.2 DRUHÝ PILÍŘ	29
4.2.1 Účastníci důchodového spoření	30
4.2.2 Princip spoření	30
4.2.3 Převod prostředků a výplata důchodu	31
4.2.4 Penzijní společnosti nabízející důchodové spoření	32
4.3 TŘETÍ PILÍŘ	33
5 ALTERNATIVNÍ FORMY SPOŘENÍ NA DŮCHOD	35
6 ANALÝZY ZMĚN DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	37
6.1 JEDNOPILÍŘOVÝ SYSTÉM	37
6.2 DVOUPILÍŘOVÝ SYSTÉM	38
6.3 TŘÍPILÍŘOVÝ SYSTÉM	40
ZÁVĚR	47
POUŽITÁ LITERATURA	48

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Podmínky pro vznik nároku na starobní důchod	18
Tabulka 2: Náhradní podmínky pro vznik nároku na starobní důchod.....	18
Tabulka 3: Rozpětí jednotlivých plateb potřebných pro získání státního příspěvku	22
Tabulka 4: Penzijní fondy poskytující 3. pilíř a jejich podíly na trhu	25
Tabulka 5: Výše státních příspěvků v závislosti na výši úložek.....	33
Tabulka 6: Průměrný měsíční starobní důchod v poměru k měsíční hrubé mzdě v letech 1993-1995.....	38
Tabulka 7: Vývoj náhradového poměru ve vybraných letech	46

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Celkový náhradový poměr důchodového systému v % průměrné mzdy	43
Obrázek 2: Základní varianta 2005 a 2010, saldo % HDP ročně	44
Obrázek 3: Vývoj průměrné mzdy a průměrného důchodu.....	45

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
SR	Státní rozpočet
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OVZ	Osobní vyměřovací základ
Sb.	Sbírka zákonů
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
MO	Ministerstvo obrany
MV	Ministerstvo vnitra
MS	Ministerstvo spravedlnosti
PF	Penzijní fond
NERV	Národní ekonomická rada vlády
HDP	Hrubý domácí produkt
EU	Evropská unie
OECD	Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

ÚVOD

Důchodový systém a zajištění jeho fungování je aktuálně diskutovaným tématem. Stabilní systém je jedním z hlavních cílů většiny ekonomicky rozvinutých států na světě. Při neustále zvyšující se kvalitě lidského života je potřeba neustále rozvíjet i možnosti zajištění se ve starobním důchodu. Rozložení zdrojů do více druhů investic a spoření by mělo napomáhat zajistit člověku stejný nebo podobný standart, na jaký byl zvyklý v průběhu ekonomicky aktivní části života. Proto je v posledních letech v mnoha ekonomikách zmiňována a realizována myšlenka důchodové reformy, která by přizpůsobila důchodový systém aktuálním podmínkám.

Tato práce bude zaměřena na důchodový systém, který funguje na území České republiky. Bude se zabývat, co je podstatou systému, a následně také legislativou, která tento systém upravuje. Stručně bude popsána i historická podoba systému.

Následně se bude zabývat jednotlivými složkami - pilíři, ze kterých se samotný důchodový systém skládá. Jejím úkolem bude popsat základní principy fungování každého pilíře, jakým způsobem mohou být pilíře financovány a jakou částí se podílí na individuálních důchodech. Další částí práce budou možné alternativy v rámci spoření si na důchod, které nejsou zahrnuty jako jedna z částí v důchodovém systému.

V neposlední řadě se bude zabývat charakteristikou reformy důchodového systému. Cílem bude zjistit provedené změny v rámci reformy, a jak se bude důchodový systém lišit od předchozího. Bude popsán způsob fungování a principy, na kterých bude založen důchodový systém po provedení reformy.

Na základě zjištěného bude provedeno porovnání, a následně i analýza změn v důchodovém systému.

Cílem bakalářské práce je analyzovat změny penzijního systému po provedené důchodové reformě a následně porovnání systému před reformou a po provedení reformy. Informace z analýzy budou použity pro vyvození důsledků jak pro ekonomiku jako celek, tak i pro samotné důchodce z provedené reformy a také v případě, že by důchodová reforma provedena nebyla.

1 CHARAKTERISTIKA DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ

Zajištění fungování důchodové politiky je dlouhodobě jeden z hlavních cílů téměř všech států, minimálně všech rozvinutých ekonomik. V těchto zemích je v posledních několika letech pozorováno stárnutí lidské populace, což nutí některé státy k reformě stávajících systémů, která by právě lepší fungování systému měla zajistit.

1.1 Typy důchodových systémů

Důchodové systémy se obvykle mohou skládat ze 3 částí (někdy i více) zvaných pilíře. Jsou to tyto:

- sociální pojištění,
- penzijní připojištění,
- individuální (soukromé) pojištění či spoření.[50]

Sociální pojištění

V případě sociálního pojištění mluvíme o důchodovém pojištění jako o základní složce sociálního zabezpečení. Sociální zabezpečení je hlavním nástrojem sociální politiky a jeho hlavní funkcí je zmírnění sociálních nerovností, popřípadě řešení sociálních konfliktů[14]. Do sociálního pojištění zahrnuje právě zmíněné důchodové pojištění, sociální podpory a sociální pomoc. Sociálními podporami se rozumí např. podpora na mateřské dovolené, podpora rodin s dětmi, starobní důchody, zabezpečení v nemoci apod.. Do sociální pomoci patří dávky státní sociální podpory (SSP), podporu v nezaměstnanosti, vdovský či invalidní důchod. Čili sem řadíme situace hmotné a sociální nouze.[35]

Všechny výše uvedené dávky a pomoci jsou součástí tzv. prvního pilíře, který využívají všichni občané ČR. Účast v něm je povinná a finanční krytí se provádí pomocí průběžného financování – pravidelné (zpravidla měsíční) odvody do státního rozpočtu. Důchodové pojištění je tedy systém pravidelných plateb do státního rozpočtu, ze kterých jsou následně vypláceny důchody současným důchodcům.[35][50]

Penzijní připojištění

Jinak označován také jako třetí pilíř. Penzijní připojištění je jednou z forem přilepení si ke starobnímu důchodu vyplácenému ze státního rozpočtu. Je to systém založen

na dobrovolnosti, přistoupení není povinné a finanční krytí se provádí průběžným financováním. Při platbách jsou vytvářeny finanční fondy.[35]

Do takto koncipovaného systému však už vstoupit nelze. Nově se penzijní připojištění stává doplňkovým penzijním spořením. Proběhlo zde několik změn, nový systém má tudíž odlišné podmínky pro účastníky.[33]

Individuální pojištění a připojištění

Zahrnuje všechna soukromá pojištění, individuální smlouvy s pojišťovny, účast v soukromých fondech apod.. Účast v tomto „systému“ je zcela dobrovolná a funguje taktéž na průběžném financování s určitým zhodnocováním vkladů. Patří sem tedy všechna individuální soukromá životní pojištění, spoření, komplexní programy i úrazová pojistka.[50]

1.2 Základní přístupy k financování

Každý ze tří pilířů (třetí je uveden v platnost od začátku roku 2013) je založen na způsobu financování, které je pro daný pilíř typické. Proto rozlišujeme dva typy financování, a to jsou:

- průběžný systém financování,
- kapitalizační systém financování.[14]

1.2.1 Průběžný systém financování

Tento způsob financování je považován za základní systém, který se uplatňuje především v tzv. prvním pilíři. Podstatou systému je důchodové pojištění. Průběžné financování je také označováno jako PAYG systém (systém pay-as-you-go). Hlavním předpokladem průběžného financování tedy musí být vyrovnaná platební bilance – příjmy se musí rovnat výdajům. Běžné výdaje daného roku jsou financovány z běžných příjmů ve stejném roce[33]. Stávající generace v produktivním věku odvádí pravidelné měsíční platby na zvláštní účet důchodového pojištění - samostatně zřízený účet v rámci státního rozpočtu. Samotná výše příspěvků je určena zákonem. Podle MPSV v dnešní době na důchod jednoho důchodce vydělávají 3 zaměstnanci.[35]

Tyto příspěvky jsou odváděny do již zmíněného zřízeného fondu. Zde se však nekumulují ani jinak nezhodnocují. Peníze jsou ihned odváděny přerozdělováním a jsou z nich vypláceny důchody stávajícím důchodcům a také dávky potřebným lidem. Je zde tudíž téměř nulové riziko „vytunelování“.[50]

Podle odborníků v oblasti důchodového systému, existuje několik výhod, které průběžný systém financování má. Jsou to následující:

- ochrana všech jednotlivců,
- nízké administrativní náklady,
- snižování rizika ztráty prostředků nebo jejich hodnoty,
- stimulování nižší odpovědnosti jedince.[45]

Naopak nevýhodou je vysoká závislost na demografickém vývoji státu, politickém vývoji a také na ovlivnitelnosti politiky věkovým spektrem voličů.[45]

Z výše uvedeného vyplývá, že základní částka starobních důchodů je založena na mezigenerační sociální solidaritě. Zároveň je přímo závislá na demografickém vývoji v daném státě a také na zaměstnanosti.[33]

1.2.2 Kapitalizační systém financování

Podstatou kapitalizačního systému financování je důchodové spoření. Hlavním charakteristickým rysem pak je zakládání fondů pro stávající (i budoucí) závazky penzijního plánu.[35]

Tento systém je založen na zcela jiném principu než tomu tak bylo u průběžného financování. Jsou zřízeny penzijní fondy, do kterých jsou měsíčně odváděny pravidelné platby účastníků. Tyto platby jsou na speciálních individuálních účtech klientů kumulovány a následně také zhodnocovány na finančních trzích.[50]

Z toho vyplývá, že peníze odvedené do penzijních fondů nejsou přerozdělovány na základě mezigenerační solidarity. V tomto případě jsou kumulované peněžní prostředky zárukou diferenciací výše důchodů jednotlivců. Tento systém zajišťuje výši následně vypláceného důchodu závislého na výši odváděných plateb v rámci důchodového spoření. Jednoduše řečeno: „čím více si budu v produktivním věku spořit, tím vyšší důchod oproti ostatním budu mít“.[33][35]

2 HISTORICKÁ I PŘEDREFORMNÍ PODOBA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU

2.1 Historie do roku 1989

Do roku 1989 v českých zemích existoval pouze základní důchodový systém (v obměněných formách), a to bez jakékoli možnosti osobní účasti na tvorbě vlastního důchodu či na zřízení penzijního fondu pro připojištění v penzi. Důchodové pojištění takové, jak je známe nyní, bylo zavedeno ve 20. letech minulého století, kdy byly do povinného důchodového pojištění zahrnuty všechny ekonomicky aktivní osoby na našem území. Po roce 1968 byl systém pozměněn, i když téměř nepatrně. Jedinou větší změnou, kterou mohli lidé spatřit, bylo zahrnutí OSVČ do povinného důchodového pojištění. Až do této doby nebyly OSVČ povinny účastnit se na pojištění.[14]

V období od 60. do konce 80. let byly důchody pro jednotlivce vypláceny ze státního rozpočtu. Prostředky byly tvořeny a přesouvány pouze v rámci státního rozpočtu, nikdo nebyl povinen přispívat na tento systém – čili zde nebyla aktivní účast obyvatel.[14]

Dalším znakem předrevolučního penzijního systému byla neexistence valorizačního mechanismu a také netolerance demografického a hospodářského vývoje. Zároveň zde docházelo k určité diskriminaci v závislosti na vykonávaném povolání a výši jednotlivých výdělků za celý život jednotlivce. Dalším znakem diskriminace obyvatel bylo stanovení maximálního stropu vyplácených důchodů.[14][33]

2.2 Změny v 90. letech 20. století

Po roce 1989 probíhala současně s ekonomickou a politickou transformací také transformace důchodová. Díky legislativním zásahům byla zavedena valorizace důchodů, byla změněna konstrukce výpočtu důchodů. V roce 1994 byl přijat zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. S tímto krokem bylo zavedeno postupné zvyšování věku odchodu do důchodu.[14]

S malými obměnami tato podoba důchodového systému existuje v České republice dodnes. Důchodový systém byl od roku 1994 do konce roku 2012 složen ze dvou částí – dvou pilířů. Prvním pilířem je nazváno základní důchodové pojištění a druhým pilířem je penzijní připojištění.[35]

Jelikož byl od začátku roku 2013 zaveden další pilíř, zavádí se i nové označení. Dřívější druhý pilíř, kterým bylo nazváno důchodové připojištění, bude nově označován jako třetí pilíř. Nově zaváděné soukromé připojištění bude nazváno pilířem druhým.[46]

2.3 První pilíř

Jak bylo již uvedeno výše, důchodový systém, v různých obměnách, zde na našem území funguje už celá desetiletí. Nemluví se ani tak o vývoji, ale spíše o náhlém přizpůsobení důchodového systému vždy současné ekonomické situaci státu a také vládnoucí politické reprezentaci, pomocí rozsáhlých reforem. Čili podoba důchodového systému záleží na ekonomické situaci, na politickém seskupení, které ve státě vládne, a jeho vůli.

V 90. letech minulého století se začínala formovat nynější podoba důchodového systému v ČR. Během první poloviny 90. let byly projednávány a následně také přijímány dílčí reformní kroky pro úpravu systému, které vyústily v zákon, jenž tuto problematiku upravuje. Je to **zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů**. Tento zákon byl schválen a přijat roku 1995, účinnosti nabyl dnem 1. ledna 1996. Poslední novela tohoto zákona byla přijata v roce 2012 a nabývá účinnosti od 1. 1. 2013.[14][44][46]

Přijetí tohoto zákona mělo za cíl poupravení systému tak, aby se zmírnily dopady už tenkrát nepříznivého demografického vývoje na důchodové pojištění. Nepříznivý vývoj velikosti populace by znamenal větší finanční zatížení pro osoby přispívající do důchodového systému.[33]

Tímto zákonem však reformní kroky neskončily, během následujících let byl tento zákon v různých detailech obměňován až do roku 2013.[25]

2.3.1 Principy důchodového pojištění

První pilíř, jak je nazývána povinná část důchodového systému, funguje na několika principech. Jsou to tyto principy:

- sociální solidarita,
- průběžné financování,
- povinný systém,
- dávkově definovaný systém,
- dvousložková konstrukce důchodů,

- jednotná úprava,
- státní garance,
- dynamičnost.[23][25]

V následujícím odstavci budou přiblíženy a vysvětleny jednotlivé principy.

Sociální solidaritou se myslí způsob vyplácení důchodů. Zaměstnavatelé všech ekonomicky aktivních obyvatel ČR (lidí, kteří jsou zaměstnaní) jsou povinni odvádět 28% z hrubé mzdy všech zaměstnanců (platí je i zaměstnavatelé) do státní pokladny, a to každý měsíc (průběžné financování). Příslušné finanční prostředky jsou shromažďovány přímo ve státním rozpočtu. Z takto vybraných peněz jsou financovány důchody potřebných osob. Jinak řečeno současná generace platí ze svých platů důchody důchodcům, invalidům apod., tedy předchozí generaci. Tento proces se neustále opakuje. Na tomto principu je založen model sociální solidarity. Průběžný způsob financování byl již popsán v první kapitole.[23][25]

Při splnění stanovených podmínek se stává systém povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby. Jsou případy, kdy občan ČR může podat žádost založenou účastí na důchodovém systému. Opačný způsob, tedy žádost o vynětí z důchodového systému, nelze provést.[25]

Zároveň se stává systém jednotný pro všechny zúčastněné osoby s výjimkou osob samostatně výdělečně činných (OSVČ). U těchto osob se liší způsob stanovení vyměřovacího základu pro pojistné na sociální zabezpečení. Dříve však existovalo vícero druhů výjimek. Například před rokem 1993 byly zvýhodňovány některé profesní skupiny. Profese se dělily do různých kategorií, přičemž některé byly zvýhodňovány. Ještě o něco dříve, před rokem 1976, bylo také zrušeno zvýhodňování postavení družstevních rolníků.[14]

Dynamičnost je znakem neustálých úprav řady prvků, které jsou součástí konstrukce výpočtu důchodů. Každoročně probíhá mnoho změn s přihlédnutím na současný ekonomický vývoj.[23]

Konstrukce starobních důchodů bude popsána dále.

2.3.2 Konstrukce starobního důchodu a jeho vyplácení

Každá země si v rámci své důchodové politiky stanovuje také způsob konstrukce jednotlivých důchodů. V ČR je to dvousložková konstrukce, která se skládá z pevné základní výměry (1. složka) a procentní výměry (2. složka).[35]

Základní výměra je pevně stanovená částka, která je neměnná pro každý vyplácený důchod. Pro rok 2013 to je částka 2 330 Kč. Tato částka je každé osobě přiznána pouze jednou, a to i při souběhu více důchodů (př. vyplácení starobního a vdovského důchodu zároveň).[46]

Procentní výměra, jak již název napovídá, se vypočítává procentuálně. Výše procentní výměry je 1,5% (pro rok 2013 se toto procento zvyšuje ještě o 0,9% procentní výměry) výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění osoby do dne vzniku nároku na důchod, tato výše však musí činit nejméně 770 Kč, přičemž horní hranice stanovena není.[35][26] Pokud však někdo pokračuje v pracovním procesu dále i po dni možného nástupu do důchodu, procentní výměra se zvyšuje o 1,5% za každých 90 dní doby pojištění osoby.[35]

Výše starobního důchodu je závislá na:

- výši dosahovaných příjmů,
- délce doby pojištění.[25]

K výše uvedené základní výměře se připočítává redukováný osobní vyměřovací základ (dále již jen OVZ). OVZ se stanovuje jako průměr indexovaných příjmů za rozhodné období. Rozhodné období je období 30 let, které předchází dni přiznání důchodu, maximálně je však stanoveno do roku 1986 zpětně. Redukce OVZ se následně stanoví podle tabulek stanovených Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV).[25][40]

Takto určený výpočtový základ se dále sčítá s procentní výměrou dle doby pojištění. Výslednou částkou je individuální starobní důchod.[35]

Starobní důchod je následně vyplácen dopředu v pravidelných měsíčních intervalech, které určuje plátec důchodu. Příjemce důchodu si může zvolit formu, kterou mu bude důchod vyplácen, a to buď na bankovní účet (bezhotovostní platba) nebo v hotovosti prostřednictvím držitele poštovní licence, v tomto případě České pošty.[23]

2.3.3 Nárok na přiznání starobního důchodu

Nárok na starobní důchod vzniká získáním potřebného počtu let důchodového pojištění a dosažením důchodového věku[36]. Jednotlivé kategorie let důchodového pojištění a dosažení důchodového věku jsou zobrazeny v Tabulce 1.

Tabulka 1: Podmínky pro vznik nároku na starobní důchod

Rok dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
< 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
> 2018	35 let

(Zdroj [36] – vlastní zpracování)

Stát a legislativa v otázce vyplácení důchodů myslí také na ty skupiny obyvatel, které nespĺnily požadovaný počet let odvádění plateb do důchodového pojištění. Netýká se to ovšem všech případů. Jsou sem zahrnuty pouze ty skupiny, které nespĺnily kritéria v Tabulce 1, ale spĺňují kritéria v Tabulce 2.[36]

Tabulka 2: Náhradní podmínky pro vznik nároku na starobní důchod

Doba důchodového pojištění nejméně:	Dosažení věku:
15 let	> 65 let (před rokem 2010)
16 let	v roce 2010 aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození
17 let	v roce 2011 aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození
18 let	v roce 2012 aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození
19 let	v roce 2013 aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození
20 let	v roce 2014 aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk pro muže stejného data narození

(Zdroj [36] – vlastní zpracování)

„Pokud dojde k dosažení důchodového věku po roce 2014, pak stačí alespoň 30 let doby pojištění získané z titulu výkonu výdělečné činnosti, popř. dobrovolného důchodového pojištění. Jestliže občan nesplní ani tuto podmínku, tak má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl věku 65 let a splnil podmínky nároku na invalidní důchod.“

Zdroj: [37]

Nesmí být však zaměňovány pojmy nárok na starobní důchod a nárok na jeho výplatu. Nárok na důchod a kdy vzniká, byl již popsán. Nárok na výplatu důchodu však vzniká za zcela jiných podmínek. Jsou to:

- splnění podmínky nároku na důchod,
- podání žádosti o přiznání důchodu nebo o vyplácení důchodu.[23]

2.3.4 Orgány důchodového pojištění

Orgánů důchodového pojištění je v současné době 6 a konkrétně to jsou následující organizace:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV),
- Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ),
- jednotlivé okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra (MV),
- Ministerstvo obrany (MO),
- Ministerstvo spravedlnosti (MS).[23]

Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí a kontroluje výkon státní správy, co se týče důchodového pojištění. Je to tedy nadřízený orgán pro Českou správu sociálního zabezpečení a jednotlivé okresní správy. Hlavní činností okresních správ je pak evidence účastníků důchodového pojištění a zasilání žádosti o výplatu důchodů. Žádosti jsou posílány na ČSSZ, která o těchto žádostech (dávkách důchodového pojištění) rozhoduje a zařizuje jejich vyplácení. Tyto 3 orgány zajišťují provádění důchodového pojištění pro všechny pojištěnce, kromě osob ve služebním poměru. Pro osoby ve služebním poměru je důchodové pojištění spravováno a kontrolováno Ministerstvem obrany, vnitra a spravedlnosti.[23]

2.4 Třetí pilíř

Třetím pilířem je jinak nazváno důchodové připojištění. Základní důchodové pojištění je založeno na velké míře solidarity; díky tomuto principu je systém dlouhodobě stabilní. Míra solidarity je však v posledních letech tak velká, že se nevyplácí pro středně a vysokopříjmové skupiny. Jinak řečeno bohatší dotují důchody chudším, tudíž se výše příjmů ze zaměstnání po celý život téměř nijak nepromítne do rozdílu důchodů ve stáří. To je jeden z důvodů, proč bylo zavedeno důchodové připojištění jakož forma přilepšení si k důchodu.[14][23]

Současně s příjmy v produktivním věku si člověk s postupem času zvykne i na určitý standard, který si může dovolit. Proto je tu i tento doplňkový formát, který zajišťuje, aby přechod z produktivní fáze života do postproduktivní, neboli do starobního důchodu, nebyl pro člověka tak razantní změnou. Ne každý je ochoten změnit (snížit) svůj životní standard, na který byl po celý život zvyklý, jen kvůli odchodu do důchodu.[14]

Stejně jako tomu bylo i u prvního pilíře, tak i třetí pilíř společně s jeho podstatou je upraven v zákoně. Penzijní připojištění bylo v České republice vytvořeno přijetím zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Poslední novela tohoto zákona proběhla v roce 2011 a nabyla účinnosti dne 1.1.2012[46]. Vydáním této novely se změnily pojistné podmínky pro sjednání i samotnou účast na penzijním připojištění. Stávající účastníci mají vedení svých smluv podle starých podmínek, ale smlouvy sjednané od 1.1.2013 se řídí podmínkami novými.[26]

2.4.1 Principy penzijního připojištění

Všechny tři pilíře jsou vymezeny určitými charakteristikami a principy, které však pro všechny nejsou stejné. Penzijní připojištění slouží jako doplňkový formát pro základní důchodové pojištění a liší se především ve formě účasti osob, která je zřejmá již na první pohled[14]. Nyní budou vyjmenovány a popsány jednotlivé principy charakteristické pro penzijní připojištění.

Jsou to tyto principy:

- dobrovolnost,
- státní
- podpora,

- státní dozor,
- několik možných forem vyplácení naspořených peněz.[43]

Dobrovolnost

Dobrovolná účast je jedním ze znaků, ve kterých se liší oba pilíře. Spočívá v tom, že člověk může do systému penzijního připojištění vstoupit zcela dobrovolně. Sám se rozhoduje o tom, zda má finanční prostředky, které si každý měsíc může přispívat na svůj účet ve prospěch vyššího důchodu ve stáří. Připojištění se zakládá klasicky smlouvou mezi účastníkem a příslušným penzijním fondem. Založení smlouvy má několik podmínek, např. účastník musí být starší 18 let nebo je zde také nutnost mít trvalý pobyt na území ČR. Stejně jako právo na založení má účastník právo na zrušení či odstoupení od smlouvy. Vypovědět smlouvu může klient bez udání důvodů.[14]

Na druhé straně zákon upravuje situace, za jakých může smlouvu vypovědět příslušný penzijní fond. Jsou to následující situace:

- uvedení nepravdivých a lživých informací o účastníkovi,
- neplacení příspěvků účastníkem, a to po dobu nejméně 6 kalendářních měsíců (zároveň na tuto skutečnost musí být účastník alespoň 1 kalendářní měsíc dopředu upozorněn),
- nesplnění podmínek stanovených zákonem.[40]

Samozřejmostí je zaniknutí smlouvy v rámci dohody mezi účastníkem a penzijním fondem.[23]

Státní podpora

Penzijní připojištění, jak je již patrné z názvu, je velmi výhodnou cestou jak se ve stáří nespoléhat jen na stát. Tato možnost spoření na důchod má ještě jednu výhodu, a tou je státní podpora. V ČR je formována státním příspěvkem. Ten se odvíjí od výše měsíčních příspěvků do penzijního fondu, které si účastník stanovuje sám dle svých možností. Příspěvek je připisován ve prospěch účastníkovu účtu automaticky po včasné přijaté platbě od účastníka.[14][42]

Přehled plateb a příslušných příspěvků je znázorněn v Tabulce 3.

Tabulka 3: Rozpětí jednotlivých plateb potřebných pro získání státního příspěvku

Částka	Státní příspěvek
100 - 199 Kč	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč
200 - 299 Kč	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč
300 - 399 Kč	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 - 499 Kč	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč
500 Kč a více	150 Kč

(Zdroj [6][42] – vlastní zpracování)

Státní příspěvek není jediným bonusem, který penzijní připojištění nabízí. Další výhodou je možnost odečtení celkově zaplacené roční částky na penzijní připojištění z daňového základu, jinak řečeno daňová úleva. Tato možnost se poskytuje pouze pro osoby platící měsíční příspěvky 500 Kč a více.[42]

Státní dozor

Na základě zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance byla státním dozorem nad činností penzijních fondů a kontrolou depozitářů ustanovena Česká národní banka (ČNB). Hlavním nástrojem, který je využíván pro státní dozor, je platný legislativní rámec vytvořený právě ČNB a státem. V důsledku je to zejména zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Část tohoto zákona upravuje vznik, působení, činnost a zánik penzijních fondů v ČR.[14]

Dle zákona je penzijní fond zakládán jako právnická osoba zakládaná jakoukoli právnickou či fyzickou osobou se sídlem na území ČR. Formou právnické osoby je v tomto případě akciová společnost. Hodnota základního kapitálu musí být nejméně 50 milionů Kč a počet akcií ve stejné nominální hodnotě[6][14]. Činnost fondů je založena na platné licenci, kterou před začátkem fungování musí fond získat od Ministerstva financí. Na základě žádosti o licenci ministerstvo posuzuje návrh, statut (zaměření a cíle investiční politiky, hospodaření fondu), a především penzijní plán fondu. Ten zahrnuje druhy penzí a dávek, podmínky nároku na dávky penzijního připojištění, výši příspěvků, způsob výpočtu dávek, a také důvody, kdy může být smlouva mezi fondem a klientem vypovězena.[6]

Součástí žádosti o licenci musí být také doklad o smlouvě s bankou, která bude sloužit jako depozitář vkladů od jednotlivých účastníků. Všechny náležitosti musí být vyřešeny ještě před podáním žádosti o licenci Ministerstvu financí.[14]

Možné způsoby výplaty dávek penzijního připojištění

Se vznikem nároku na starobní důchod vzniká zároveň také nárok na výplatu penze z penzijního připojištění. Každý účastník penzijního připojištění má nárok zvolit si ze 3 možných výplat, a to:

- jednorázové vyrovnání,
- penze (starobní, výsluhová, invalidní a pozůstalostní),
- odbytné.[14]

Nejjednodušší cestou je zakomponování všech možností do smlouvy již při zřizování s tím, že po dosažení nároku na důchod si osoba sama vybere, zda si chce peníze z připojištění vybrat jednorázově, či si je nechá doživotně vyplácet každý měsíc.[23]

Jednorázové vyrovnání je částka, která náleží každému účastníkovi při splnění podmínek stanovených penzijním fondem či při ukončení trvalého pobytu účastníka v ČR. Do této částky jsou zahrnuty veškeré peněžní příspěvky, které si účastník po celou dobu naspořil, státní příspěvky, na které má nárok, a podíl na výnosech fondu z těchto dvou položek. Konečná částka však podléhá dani, tudíž se na konci odečítá ještě daň[14]. Někdo také může jednorázové vyrovnání považovat za určitou formu penze, oficiálně je sem však neřadíme.

Odbytným se rozumí vyplacení jednorázové částky ještě před nárokem na starobní penzi. Tato forma se vyplácí v případě, kdy zanikne smlouva dohodou obou stran, či v případě výpovědi. Jednou z podmínek však je, že osoba, která žádá o vyplacení odbytného, musela do fondu spořit nejméně 12 kalendářních měsíců. Po splnění podmínek a vyřízení žádosti je účastníkovi vyplaceno odbytné. To zahrnuje souhrn naspořených částek a podíl na výnosu fondu z těchto částek. Nutno podotknout, že účastník podáním žádosti o odbytné ztrácí nárok na vyplacení státních příspěvků. Ty jsou vráceny zpět do státního rozpočtu, konkrétně do rozpočtu Ministerstva financí.[6]

Nejčastější formou dávek z penzijního připojištění je penze ať už v jakékoli podobě. Obecně se rozumí penzí pravidelná výplata peněz po určité předem stanovené období.[1]

Základní formou penze je penze starobní. V obecných podmínkách je stanovena minimální doba připojištění, a to na 60 kalendářních měsíců a dosažení 60 let věku klienta. Specifičtější podmínky jsou však stanoveny v penzijním plánu konkrétního fondu. Celková konečná částka je pak složena ze všech příspěvků od klienta po dobu připojištění, podílu z výnosu fondu a státním příspěvkem. Částka je pak rozpočítána a vyplácena měsíčně (případně

čtvrtletně či půlročně) účastníkovi. Ze zákona je od roku 2000 garantována doživotní výplata dávek.[1][14]

Jedním z typů penze může být penze výsluhová, která je vhodná především pro ty osoby, které vykonávají obtížnou a fyzicky namáhavou práci, která nemůže být vykonávaná ve vyšším věku (př. horníci). Výsluhová penze těmto lidem poté slouží při přechodu na méně obtížnou a obvykle méně placenou práci jako dorovnání dřívějších příjmů[1]. O výsluhu mohou lidé požádat po 15 letech účasti v penzijním fondu, maximálně však 1 rok před vznikem nároku na starobní důchod. Dávky jsou pak vypláceny po dohodě fondu s účastníkem. Státní příspěvky účastníkovi zůstávají. Na invalidní penzi má účastník nárok pouze tehdy, je-li mu přiznán plný invalidní důchod ze strany správy sociálního zabezpečení a platil-li příspěvky do fondu minimálně 3 roky.[14]

Posledním typem penze je penze pozůstalostní. Na tu mají nárok pozůstalé osoby po smrti účastníka penzijního připojištění, jsou-li uvedeny ve smlouvě. Hlavní podmínkou je tedy smrt účastníka. Opět je zde další podmínkou minimální doba pojištění, a to 3-5 let.[1][14]

2.4.2 Instituce poskytující penzijní připojištění

Když v 90. letech minulého století vešel v platnost zákon o penzijním připojištění, existovalo na českém trhu asi 50 penzijních fondů, které byly poskytovateli tohoto připojištění. S postupem času se ukázalo, které společnosti byly vytvořeny uměle pouze za účelem nekalých praktik a které fondy byly solidními společnostmi, jejichž posláním bylo a je poskytování služeb pro zajištění stejného životního standardu klientů ve stáří i v produktivním věku.[41]

Aktuálně v roce 2013 funguje na českém trhu celkem 9 penzijních fondů uznaných Ministerstvem financí, které poskytují penzijní připojištění. Většina ostatních fondů, které působily v předešlých letech, je v likvidaci.[27]

V Tabulce 4 budou zobrazeny všechny vyjmenované penzijní fondy a jejich podíly na trhu a také počty klientů daného fondu.

Tabulka 4: Penzijní fondy poskytující 3. pilíř a jejich podíly na trhu

Penzijní fond	Tržní podíl	Počet klientů
PF České pojišťovny	25,28%	1 162 495
PF České spořitelny	20,40%	938 209
PF ČSOB Stabilita	15,69%	721 634
PF Komerční banky	11,04%	507 626
PF AXA	10,27%	472 169
PF ING	8,88%	408 312
PF Allianz	4,61%	212 156
PF Aegon	2,49%	114 521
PF Generali	1,35%	62 087

(Zdroj [30] - vlastní zpracování)

3 REFORMA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR

Jak bylo v popisu prvního pilíře napsáno, je závislý především na demografickém vývoji. Fakt, že se porodnost v České republice neustále snižuje, je dnes už nezpochybnitelný. Mladí lidé dnes moc dobře vědí, že se v nynějším světě bez zajištění v podobě trvalého pracovního místa neobejdou. Bez zajištění nemůže být totiž ani budoucí generace vychovávána. K trvale neudržitelnému demografickému rozvoji přispěla také postupná emancipace žen. Zjednodušeně řečeno je dnes kariérní růst důležitější než potomstvo a zachování lidstva. Podle Českého statistického úřadu v dnešní době připadá na jednu rodinu 1,8 dítěte, což je docela alarmující údaj, alespoň co se zajištěnosti důchodů od státu týče.[33]

Obyvatelstvo České republiky stárne, což znamená, že v několika letech, maximálně však desetiletích, bude počet důchodců několika násobně větší, než bude počet ekonomicky aktivních čili osob v produktivní fázi života. Do 1. pilíře bude sice odváděno stejné, možná naopak o něco vyšší, množství peněz než teď, ale v poměru k počtu osob v důchodu to bude málo. Stát, respektive vláda, bude snižovat základní částku, kterou vyplácí v základu všem důchodcům. Chudí lidé budou ještě chudší, bohatí se o sebe postarají tím, že si budou spořit do 2. či 3. pilíře, eventuálně budou peníze investovat sami.[33]

3.1 První Bezděkova komise

Tendence provést reformu důchodů byla v ČR už od konce devadesátých let. Až o několik let později se začala formovat do jasnějších obrysů. V roce 2004 byla vytvořena komise, která měla za úkol analyzovat reformní návrhy všech tehdejších politických stran napříč celým parlamentním spektrem. Tato komise byla nazvána jako Bezděkova komise. Složena byla z odborníků z finančního světa, zástupců sociální správy či osob, které jsou činné v různých pozicích penzijních fondů. Celkově byla šestičlenná. Hlavní osobou, zároveň předsedou Bezděkovy komise, byl Vladimír Bezděk, který byl a je považován za jednoho z největších expertů na investice a penze. Později byl také ředitelem představenstva penzijního fondu AEGON či členem Národní ekonomické rady vlády (dále již NERV).[49]

Po devíti měsících ukončil Výkonný tým Bezděkovy komise svou činnost. Na konci června roku 2005 měla komise za úkol odprezentovat své analýzy a následně i závěry a doporučení vládě.[49]

Komise uvedla, že po podrobné analýze a propočtu jsou teoreticky uskutečnitelné reformní návrhy všech pěti parlamentních stran[48]. Závěry ukázaly, že bude důchodový systém krátkodobě vykazovat přebytky, ale z dlouhodobého hlediska začne být velmi ztrátový. Tudíž

bylo potřeba už v této době provést určité reformní kroky. Při tomto odhalení budoucích problémů je nutné provést změnu co nejdříve, jelikož jsou výsledky vidět s určitým zpožděním. Samozřejmostí bylo, že se bude neustále zvyšovat věková hranice pro odchod do důchodu. To ovšem také nejde do nekonečna.[48]

Z výsledků analýz Bezděkovy komise vyplývalo, že by se měla snižovat solidarita ze strany státního systému při vyplácení důchodů, vláda by se měla spíše zdržovat v otázkách valorizace důchodů. Měla by se také zvyšovat věková hranice pro odchod do důchodu. Z těchto všech doporučení plynula jediná věc. Vláda by měla co nejdříve uskutečnit reformu důchodového systému, jelikož stávající systém byl z dlouhodobého hlediska neudržitelný.[48][49]

V dnešní době už je však zřejmé, že těchto doporučení se vláda nedržela. K reformním krokům nedošlo a situace zůstala stejná.[33]

3.2 Období nástupu ekonomické krize

Po doporučení Bezděkovy komise se reforma důchodového systému sice neuskutečnila, zato se stalo něco, co donutilo politickou reprezentaci okamžitě jednat. V roce 2008 propukla ve Spojených státech amerických bankovní krize. V této situaci byla velká provázanost všech států světa (ať už obchodní, ekonomická či lidská) spíše na škodu. Obvykle to, co se stane v jednom státě, rozhodně v něm nezůstane. Krize se s postupem času začala šířit do většiny světa, evropské státy nevyjímaje. To byla situace, se kterou se v analýzách Bezděkovy komise nepočítalo.[33]

Česká vláda byla nucena v co nejkratším čase učinit radikální kroky, aby se česká ekonomika nepropadla úplně. Proto byl v roce 2008 přijat balíček tzv. parametrických úprav, které měly za úkol jediné, a to minimalizovat dopady nepříznivého vývoje na českou ekonomiku. V tehdejší době byl předsedou vlády Mirek Topolánek a ministrem práce a sociálních věcí byl Petr Nečas. Výsledkem těchto zásahů bylo sice malé zlepšení (v horizontu asi 1-2 roky), ale výhledově se podařilo deficit snížit o pouhého půl procenta HDP.[13]

3.3 Druhá Bezděkova komise

V roce 2010 byl vytvořen Poradní expertní sbor (dále již PES), který byl následovníkem Bezděkovy komise v roce 2004. Jeho hlavním cílem byla aktualizace minulých reformních doporučení vládě a zároveň doporučení změn důchodového systému, aby byl odolnější vůči různým rizikům. PES byl vytvořen na základě žádosti tehdejšího ministra financí Eduarda

Janoty. Analytická komise byla složena výhradně ze samých odborníků, v jejím čele stál opět Vladimír Bezděk.[15]

Aktualizace dřívějších analýz potvrdila fakt, že je systém PAYG, na jehož principu je založen první pilíř, dlouhodobě neudržitelný. V roce 2055 by měl tento systém zajistit deficit asi 4,5% HDP. Proto je podle PES nutné i nadále přijímat parametrické změny týkající se systému PAYG. Zejména zvyšování věkové hranice odchodu do důchodu a následné vyrovnání věkových hranic pro muže a ženy. V rámci změn tohoto systému se také doporučuje například větší státní podpora rodin s dětmi formou daňových výhod, zrušení výplat vdovského/vdoveckého důchodu u případů nastalých po roce 2015 nebo sjednocení sazeb DPH na 19 % (pozitivní dopad na trh práce a ekonomický růst). Druhou částí doporučení bylo vytvoření individuálního fondového pilíře jakožto dosažení větší diverzifikace důchodového systému. Zástupci PES nebyli jednotní v tom, jak by diverzifikace probíhala, proto byly vytvořeny dvě varianty – menšinová a většinová. Obě varianty vycházejí ze snížení pojistné sazby z 28% na 23%.[47]

Většinová varianta říká, že by se PAYG rozdělil na 1. a 2. pilíř. Do 1. pilíře by plynulo 20% z pojistné sazby a do 2. pilíře by plynuly zbývající 3%. Takto rozdělený systém by byl povinný pro všechny osoby mladší 40 let (v době startu reformy). Jejich důchod z 1. pilíře by se úměrně krátil. Osoby starší 40 let by nadále zůstaly účastny pouze v 1. pilíři. 3. pilíř by podléhal několika parametrickým změnám, nikoli zásadním úpravám.[47]

Při menšinové variantě je odvod do 1. pilíře 23%. Do 2. pilíře by stát účastníkovi přispíval 3% pouze tehdy, pokud by si účastník sám odváděl minimálně stejnou částku. Vstup do 2. pilíře by byl dobrovolný, ale po vstupu účastníka se stal povinným.[47]

Po odprezentování závěrů a doporučení PES vláda spustila jednání o podobě důchodové reformy. Reforma byla zahájena začátkem roku 2013. Ukázalo se, že i podruhé byly závěry komise pro vládu docela bezpředmětné. Podoba, v jaké byla reforma provedena, se s doporučeními shoduje jen minimálně.[33]

4 ZMĚNY DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU OD 1. 1. 2013

Bezprostředně po vydání závěrečné zprávy PES začala vláda řešit otázku důchodové reformy. Doporučení byla jednoznačná, prověřená experty z ekonomického a finančního světa, avšak podoba, ve které byla nakonec reforma uskutečněna, se v mnohém liší. V následujících kapitolách bude popsán reformovaný důchodový systém, který vešel v platnost 1. ledna 2013.

4.1 První pilíř

V rámci prvního pilíře se neuskutečnily žádné převratné změny. Proběhly spíše jen parametrické úpravy, systém se však nijak zásadně nezměnil.[48]

Jak již bylo v kapitole 2.2.1 popsáno, státem vyplácený důchod se skládá ze dvou částí, a to základní a procentní výměry. V roce 2012 činila základní výměra 2 230 Kč. Tato sazba se pro roky 2013-2015 mění a bude činit 9% z průměrné mzdy v daném roce. Průměrná hrubá mzda za rok 2012 překročila 25 tisíc Kč, konkrétně byla 25 101 Kč. Z toho tedy vyplývá, že při výpočtu 9% z této částky, bude základní výměra zaokrouhleně činit 2 260 Kč. Částka se tedy zvýšila o pouhých 30 Kč.[24][31]

Procentní výměra se získává z osobního vyměřovacího základu po přepočtení přes tzv. redukční hranice. Ty však nejsou přímo stanoveny a odvíjí se od průměrné mzdy. Každé redukční pásmo má nově stanovená procenta, kterými se předchozí příjmy seniorů budou započítávat. Podle mluvčí ministerstva práce a sociálních věcí nemají senioři do budoucna počítat se snižováním důchodů vyplácených státem. Následně však dodala, že se nemá počítat ani s tím, že by se poměr důchodu k průměrné mzdě nějak zásadně zvyšoval.[24]

Příjmy dnešního důchodce jsou formovány z 94 % státní penzí. Reforma by měla zajistit diferenciaci příjmů, aby se státní podíl na vyplácení penzí do budoucna neustále snižoval. Jednou z klíčových změn, které občané ČR výrazně pocítí, je zvyšování hranice odchodu do důchodu. [31]

4.2 Druhý pilíř

Druhým pilířem je nazváno individuální důchodové spoření, které je právě nově zavedeno od roku 2013. Toto spoření je založeno na základě zákona č.426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Účinnosti zákon nabyt 1. ledna 2013. Cílem tohoto spoření je větší diferenciaci

možností přilepšit si ke starobnímu důchodu. Funguje zde princip větší zásluhovosti a menší solidarity od státu.[33]

4.2.1 Účastníci důchodového spoření

Účastníkem se může stát jakákoli fyzická osoba, která dovršila věk 18 let. Účastníkem se stává žadatel na základě smlouvy s penzijní společností (někdejší penzijní fondy). Smlouva je následně registrována u Centrálního registru smluv. Toto rozhodnutí je závazné, účastník po vstupu do 2. pilíře ztrácí možnost systém opustit. Systém je sice dobrovolný, ale po vstupu se stává závazným.[5][11]

Do systému důchodového spoření může vstoupit do konce kalendářního roku, ve kterém žadatel dosáhne 35 let. Výjimkou je první polovina roku 2013, kdy osoby, které dovršily věk 35 let před rokem 2013, mohou vstoupit pouze do 30.6.2013. Pokud byly tyto osoby od začátku kalendářního roku bez zaměstnání, mohou vstoupit do systému do 6 měsíců ode dne, kdy se staly poplatníkem důchodového pojištění.[10]

4.2.2 Princip spoření

Princip důchodového spoření je založen na vyvedení určitého procenta z částky, která se povinně odvádí do státní pokladny jako důchodové pojištění. Účastník po vstupu do 2. pilíře bude nově do státního rozpočtu odvádět pouze 25%. Zbývá 3%, o která bude účastník platit méně na sociálním pojištění, budou odváděna na účet klienta ve 2. pilíři, ovšem za předpokladu, že si klient bude odvádět ještě 2% z hrubé mzdy k tomu jako vlastní příspěvek. Výsledných 5% bude připsáno na individuální účet u penzijní společnosti do důchodového fondu. Nutno podotknout, že účast na důchodovém spoření čili ve druhém pilíři sníží poměrně účastníkovi důchod vyplácený státem.[9][32]

Důchodové fondy jsou fondy vytvořené ve 2. pilíři, prostřednictvím kterých penzijní společnost spravuje majetek klientů. Penzijní společnosti musí ze zákona vytvořit 4 důchodové fondy, které se od sebe liší investiční strategií. Investiční strategie odpovídají různému stupni rizika, přičemž klient může mezi tyto strategie v průběhu spoření měnit. Penzijní společnosti zřizují následující fondy:

- důchodový fond státních dluhopisů,
- konzervativní důchodový fond,
- vyvážený důchodový fond,
- dynamický důchodový fond.[11][32]

Důchodový fond státních dluhopisů investuje především do státních dluhopisů ČR a zemí OECD. Preferuje se zde stabilita investice. Velmi nízké riziko je zde na úkor nízkého výnosu z investování do dluhopisů.[11]

Konzervativní fond využívá investic do státních dluhopisů navíc i členských států EU, nástrojů peněžního trhu a jiných, stejně likvidních aktiv.[11]

Vyvážený fond využívá investice z konzervativní strategie, dále má asi 20% podíl investic do akcií nebo podílových listů.[11]

Dynamický fond investuje prostředky do akcií a podílových listů, což činí asi 70% investic fondu. Zbývající část jsou konzervativnější způsoby. Tento druh investic zaručuje zdaleka nejvyšší zhodnocení, avšak na úkor velkého rizika.[11]

4.2.3 Převod prostředků a výplata důchodu

Po vstupu do 2. pilíře si klient v průběhu trvání může libovolně volit penzijní společnost. V průběhu tedy může požádat o převod jeho prostředků k jiné penzijní společnosti. S tou účastník opět uzavírá smlouvu o důchodovém spoření. Účastník má jednou za 5 let nárok na bezplatný převod, při častějších převodech klient platí poplatek stanovený penzijní společností.[11]

Nárok na výplatu důchodu z naspořených a zhodnocených peněz má klient v době, kdy je mu přiznán starobní důchod od státu. Několik dní před tímto termínem si na základě návrhů od penzijní společnosti klient vybere životní pojišťovnu, do které penzijní fond naspořenou a zhodnocenou částku převede. Pojišťovna mu následně peníze vyplatí. Ve smlouvě s pojišťovnou také klient uvede, jakým způsobem chce, aby mu byl důchod vyplácen[8]. Dle zákona jsou stanoveny tři druhy vyplácení důchodů. Jsou to následující:

- starobní důchod po dobu 20 let,
- doživotní penze,
- doživotní penze s následnou výplatou pozůstalostní penze po dobu 3 let.[5]

Dle předpokladů penzijních společností bude nejvyužívanější možností výplata důchodu po dobu 20 let. Naspořená a zhodnocená částka bude rozpočítána na měsíční platby na 20 let a následně vyplácena klientovi až do vyčerpání zůstatku na účtu. Pokud klient předčasně zemře ve spořicí době, spadá částka do dědického řízení. Pokud je dědic plnoletý a zároveň účastník důchodového spoření, částka je mu připsána na jeho individuální účet spoření. Pokud je

plnoletý, ale není účastníkem důchodového spoření, je mu částka vyplacena přímo. V případě, že dědic není plnoletý, jsou peníze vypláceny formou sirotčího důchodu rozpočítaného na dobu 5 let. Při úmrtí klienta ve výplatní době je důchod předmětem dědického řízení.[7]

Při volbě doživotní renty je klientovi stanovena výše měsíční dávky dle úmrtnostních tabulek, která je mu následně vyplácena. Důchod je vypočítán podle průměrné délky života. Z pojistného účastníků, kteří se dožijí nižšího věku, jsou vypláceny doživotní důchody těm, co se dožijí věku vyššího. Z tohoto důvodu není nevyplacená částka předmětem dědického řízení.[7]

Při volbě poslední varianty, doživotní penze s pozůstalostní penzí na 3 roky, si klient zvolí osobu, které by byla pozůstalostní penze vyplácena. Ta se vyplácí zvolené osobě po úmrtí klienta po 3 roky. Částka je stejná jako byla poslední výše důchodu vyplaceného klientovi.[7]

Ministerstvo práce a sociálních věcí uveřejnilo na svých webových stránkách kalkulačku¹[3], dle které můžete ještě před vstupem do důchodového spoření zjistit možnou naspořenou částku a výši svého důchodu vyplaceného ve stáří. Obecně lze říci, že se účast ve druhém pilíři vyplatí spíše mladším osobám a osobám, které mají vyšší příjmy. Nízkopříjmové osoby si nebudou moci dovolit vyvázat další 2% ze své hrubé mzdy.[33]

4.2.4 Penzijní společnosti nabízející důchodové spoření

Už při jednáních vlády se spekulovalo o tom, že ne všechny penzijní fondy, které nabízely (a stále nabízejí) penzijní připojištění, budou poskytovat i nové důchodové spoření. Nyní, kdy již vstoupila důchodová reforma v platnost, je jisté, kolik penzijních společností bude poskytovat možnost vstoupit do 2. pilíře. Penzijní společnosti nabízející důchodové spoření jsou následující:

- Allianz,
- Česká pojišťovna,
- Česká spořitelna,
- ČSOB,
- Komerční banka,
- Raiffeisenbank.[20]

---

¹ <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>

Krátce před spuštěním důchodové reformy zástupci některých penzijních společností uvedli, že důchodové spoření nebudou nabízet. Nejvýraznější je společnost ING Penzijní fond. „Pokud bychom se zapojili do druhého pilíře, vystavili bychom se příliš velkému riziku v podobě ztráty důvěry klientů, poškození investice akcionáře a dobrého jména ING, a takové riziko nejsme schopni ani ochotni podstoupit,“ oznámil předseda představenstva společnosti ING Jiří Rusnok. Krátce před koncem roku 2012 podobnou zprávu oznámila společnost AEGON a AXA PF.[22]

4.3 Třetí pilíř

Důchodová reforma změnila penzijní připojištění. Nově je zde zaveden název Doplňkové penzijní spoření, které je upraveno v zákoně č. 427/2011 Sb., o doplňkovém důchodovém spoření. Penzijní fondy, které spoření spravují, se nově značí jako transformované penzijní fondy. Pro ty, kteří si doplňkové spoření sjednali do konce roku 2012, platí staré podmínky popsané v kapitole 2.2.2. Pro nově přistoupivší osoby od začátku roku 2013 platí nové podmínky.[33]

Zřejmě hlavní změnou se jeví ukončení garance zhodnocení. Ta doposud zajišťovala, že úspory klientů nominálně neznehodnotí, i když inflaci porážela jen těsně. Nově garance zmizí a transformované fondy budou nabízet velmi podobné, ne-li stejné investiční strategie pro zhodnocení. Stejně strategie znamenají pro fond nižší náklady. Dříve byly peníze (úložky) také dále investovány, avšak podle nových pravidel si klient zvolí strategii, kterou uzná za vhodnou.[19]

Individuální částky, které si klient spoří, jsou výhradně jeho záležitostí. Mění se však pásma, pro která jsou určeny státní příspěvky. V Tabulce 5 budou pásma a příslušné státní příspěvky uvedeny.

Tabulka 5: Výše státních příspěvků v závislosti na výši úložek

Výše měsíční úložky	Výše státního příspěvku
100 - 299 Kč	0 Kč
300 - 599 Kč	90 Kč
600 - 799 Kč	150 Kč
800 - 999 Kč	190 Kč
1000 Kč a více	230 Kč

(Zdroj [28] – vlastní zpracování)

I nadále můžou klienti čerpat přispívání zaměstnavatele na doplňkové penzijní spoření. Možné jsou také odpočty na dani, změnila se však částka. Podle starých podmínek si klient

mohl část daně odečíst po minimálně 6 000 Kč za rok odvedených do 3. pilíře. Nově činí tato částka minimálně 12 000 Kč za rok, maximálně však 24 000 Kč. Úplně zaniká možnost výsluhové penze, tedy možnost klienta si po 15 letech připojištění vybrat polovinu naspořených peněz.[17][33]

5 ALTERNATIVNÍ FORMY SPOŘENÍ NA DŮCHOD

Spoření u penzijních společností není zdaleka jedinou variantou, kterou na přilepšení si k důchodu lidé mají. Na výběr je v dnešní době mnoho variant, které ale velké množství lidí nevyužívá. Alespoň ty méně tradiční.

Základním typem spoření může být klasický **běžný účet** v bance. Každá banka má stanovené procento úročení vložených peněz na účtu. Kvůli velmi nízkým úrokovým sazbám, inflaci a poplatkům za vedení účtu dochází k minimálnímu zhodnocení, respektive k znehodnocení vložených peněz. Úrok je téměř nulový nebo velmi nízký a vsudypřítomnou inflaci nemá šanci porazit. Dalšími možnostmi jsou například termínované vklady, vkladní knížka či spořicí účet. Všechny tyto bankovní produkty jsou asi nejdostupnějšími možnostmi, úroky už ale nejsou ani zdaleka tak zajímavé. Pokud nedojde spíše ke znehodnocení vložených peněz, což je pravděpodobnější, výnos je spíše zanedbatelný.[34]

Další variantou je investice do **bytu, domu či pozemku**. Pro většinu lidí je logické pouze zajištění si bydlení pro sebe. Avšak pronájmy bytů jsou také lukrativním výdělkem. Dnešní doba se považuje za velmi vhodnou dobu pro takovou investici. Úrokové míry hypoték jsou na historickém minimu a částky, za kterou nemovitosti pořídíte, jsou také hodně nízké. Ideální doba. Nutno vzít v potaz, že při pronájmu nemovitosti je dlouhá doba návratnosti, návratnost je však zaručená. Obecně vzato je možno říci, že návratnost při pronájmu bytů je rychlejší v menších městech, při prodeji však naopak ve větších. Domy už tak zajímavé nejsou. Rychle ztrácejí na hodnotě, výrazně zde záleží na lokalitě a je zde také fakt, že kdo chce bydlet v domě, raději si ho nechá postavit. S tím souvisí také koupě pozemku. Pozemky jsou trvalým uchovatelem hodnoty, na hodnotě tedy většinou neztrácejí.[29]

Donedávna bylo jednou z variant **stavební spoření**. Atraktivní státní příspěvek a možnost neplacení příspěvků, pokud na něj účastník v daný měsíc neměl peníze. Počínaje koncem roku 2012 byla státní podpora stavebního spoření snížena na maximální částku 2000 Kč za rok. Od začátku roku 2014 bude však systém stavebního spoření upraven ještě více a už nebude tak zajímavý. Při vyplacení peněz bude nutné doložit své stavební záměry. Pokud nebudou doloženy, mohou být peníze převedeny na náš účet u penzijního fondu. Tudíž kdo neprokáže, že peníze budou vynaloženy na stavební účely, přijde o výhodnou státní podporu.[33]

Jedním z nejrizikovějších investic jsou **akcie**. Je zde velmi výrazné riziko ztráty, ale zároveň je možný velký výnos. Akcie jsou určeny především pro ty, kteří chtějí investovat dlouhodoběji a sledují aktuální dění z finančního světa. Lidé, kteří investují do akcií, by také

měli mít zajištěné bydlení a zároveň si spořit i konzervativnějším způsobem nebo být dostatečně na důchod zajištěn.[33]

Méně rizikovou možností se zdají být investice do **státních dluhopisů**. Sice v ně není v dnešní době tak velká důvěra jako v minulosti (po zkušenostech několika krachujících evropských států), avšak zajišťují výnos vyšší než je inflace, i když ne dostatečně zajímavý. Tato investice je vhodná pro ty, kteří chtějí střednědobě investovat, jsou ochotni držet dluhopisy až do doby jejich splatnosti a jsou spíše konzervativními investory.[33]

V neposlední řadě je zde možnost investice do **podílových fondů**. Je založena na tzv. kolektivním investování. Je vhodná pro osoby, které se nechtějí samy starat o své investice, jsou středně konzervativními investory a jsou ochotny investovat větší obnos peněz než do penzijního spoření či připojištění. Je zde velmi zajímavý výnos a o investice se stará správce podílového fondu. Díky kolektivnímu majetku, o který se stará, je zde možnost investování fondů do nákladnějších aktiv, s čímž je spojena také teoreticky velká výnosnost. Správce však investování a spravování dělá za poplatek, tudíž je zisk jednotlivých účastníků o to nižší, avšak stále velmi atraktivní.[33]

Na závěr lze alternativy shrnout následovně: pro každého člověka je vhodná jiná forma spoření. Nejlepší radou, kterou poskytují snad všichni ekonomové, je své zdroje pokud možno co nejvíce diverzifikovat. Jen tak je zaručeno, že se případné ztráty při investici do jedné formy vyrovnají výnosem investic při jiných formách spoření.[29]

6 ANALÝZY ZMĚN DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU

Ať už proběhla či probíhá jakákoli změna důchodového systému, vždycky by se mělo hledět na dopady, které tyto změny doprovázejí. Nejlépe můžeme tyto změny sledovat na životech lidí, kteří jsou účastni důchodového systému. Ať už ti, kteří si zatím jen spoří na důchod, ekonomicky aktivní osoby či samotní důchodci.

6.1 Jednopilířový systém

Jak již bylo napsáno v kapitole 2.1, jednopilířový systém existoval na území České republiky do roku 1994. Každý jednotlivec přispíval pravidelnými měsíčními platbami na samostatný účet ve státním rozpočtu, ze kterého byly vypláceny důchody aktuálních osob v důchodu. Systém jednoho pilíře byl založen na stoprocentní solidaritě od státu. Stát garantoval vyplácení starobního důchodu každému. Jelikož neexistoval žádný penzijní fond, u kterého by si lidé mohli spořit na důchod (aby byl vyšší), princip zásluhovosti se zde neprojevoval vůbec.[14][23]

Jednopilířový systém se objevoval téměř výhradně u socialistických států, kde se kladl důraz na zajištěnost od státu. Proto je existence prvního pilíře (pokud zabírá většinu důchodového systému), spíše dána historicky. Nelze však popřít, že v menší míře je zapotřebí v každém státě jako důkaz zabezpečení alespoň životního minima pro všechny obyvatele daného státu.[47] Z hlediska dlouhodobého vývoje je patrné, že každý z evropských států se snaží snižovat podíl prvního pilíře na svém důchodovém systému. Proto i v následujících letech výrazně poroste zásluhovost prostřednictvím penzijních společností. Sociální politika, respektive důchodový systém, byl v komunistickém Československu značně nedostatkový. Chápan byl zcela odlišně oproti demokratickým státům. Proto bylo nutné systém restrukturalizovat a snažit se o odstranění co nejvíce nedostatků, které systém měl. Další z problémů byla například značná roztržitost organizace důchodového pojištění; bylo zapotřebí ustanovit jednotnou organizaci. V době po roce 1989 se také začal čím dál více projevovat nepříznivý demografický vývoj.[38]

Dlouhodobé přetrvání jednopilířního důchodového systému by mělo na stát a jeho ekonomiku velmi negativní důsledky. Především by tento systém komplikoval přeměnu socialistického státu na demokracii. Systém PAYG, na základě kterého první pilíř funguje, by státní rozpočet dovedl k deficitu, který by se každoročně zvyšoval. Při rostoucím počtu důchodců na úkor ekonomicky aktivních bylo nutné uvažovat o postupné transformaci systému. Transformace se tedy stala jediným východiskem pro změnu nedostatkového

důchodového systému. Organizace byla sjednocena v rámci nově vzniklé České správy sociálního zabezpečení. Transformace trvala až do roku 1996, kdy byla završena přijetím zákona č. 42/1994 Sb. (následně nabytím jeho účinnosti) o zřízení důchodového připojištění, které mělo do budoucna zajistit snižování státní solidarity a zároveň zvyšování zásluhovosti. Dalším výsledkem transformace se stalo postupné zvyšování věku odchodu do důchodu.[33]

V Tabulce 6 jsou znázorněny poměry průměrného měsíčního starobního důchodu k průměrné měsíční hrubé mzdě v letech 1993-1995. Tabulka ukazuje důsledky, které jednopilířový systém měl. Důchod uvedený v tabulce byl typický pro výraznou většinu tehdejších důchodců, zejména v důsledku toho, že se neuplatnil systém zásluhovosti. Každý důchodce dostal stejnou částku a přitom nezáleželo, kolik vydělával v produktivním věku.

Tabulka 6: Průměrný měsíční starobní důchod v poměru k měsíční hrubé mzdě v letech 1993-1995

Rok	Průměrný starobní důchod (měsíčně)	Průměrná hrubá mzda (měsíčně)	Důchod / hrubá mzda (%)
1993	2 734 Kč	5 904 Kč	46,3%
1994	3 059 Kč	7 004 Kč	43,7%
1995	3 578 Kč	8 307 Kč	43,1%

(Zdroj [12] – vlastní zpracování)

6.2 Dvoupilířový systém

Systém založený na dvou pilířích v České republice fungoval od roku 1996, kdy nabyt účinnosti zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. První pilíř byl zreformován již právě v první polovině 90. let. Nově vznikl druhý pilíř (v roce 2013 se název mění na třetí pilíř), který zajišťoval alespoň částečnou diverzifikaci pro možnosti přilepšit si ke starobnímu důchodu. Další zárukou byla vyšší míra zásluhovosti (při vyplácení starobních důchodů) než při existenci pouze prvního pilíře. Tento pilíř není založen na principu PAYG, ale na pravidelných měsíčních odvodech na individuální účet účastníka systému. Každý tak má možnost zajistit si stejný nebo podobný životní standart v důchodu jako v produktivní fázi života. Určitým bonusem je státní příspěvek, který je státem poskytován účastníkům při určitých měsíčních odvodech.[14]

Dvoupilířový systém může být také někdy označován za určitý mezistupeň ve vývoji mezi „zaostalým“ a moderním vícepilířovým důchodovým systémem. V druhé polovině 90. let byly přijímány dílčí změny a novely zákonů, které upravovaly legislativu jak prvního, tak i druhého pilíře. Jednou z významnějších změn byla novela zákona o penzijním připojištění, při které se zavedly určité daňové úlevy a částečně se zvýšily i státní příspěvky. Cílem této

novely bylo především posílit rozvoj a rovněž stabilitu penzijních fondů nabízejících penzijní připojištění. Posilování bezpečnosti a stability bylo pro penzijní fondy v tomto období klíčové.[38]

Beze změn nezůstal ani zákon o důchodovém pojištění. V období od roku 1995 do roku 2004 bylo přijato mnoho novel tohoto zákona, velká část z nich však měla spíše populistickou povahu. To mělo za důsledek to, že změny, které byly provedeny, vyvolaly spíše opačný efekt k zamýšlenému. Nutno říct, že takové změny jsou pak považovány za zcela zbytečné.[38]

Obecně lze říci, že změny prováděné v období let 1995-2004, měly dvojí cíl. Prvním cílem těchto změn a novel bylo zabezpečení financování udržitelnosti prvního pilíře. Jeho nedostatečné financování se jevílo jako velmi závažný nedostatek, který bylo nutno odstranit. I nadále se však čím dál více projevoval nepříznivý demografický vývoj, který přetrvával už několik let či desetiletí[33]. Druhým z dvojice cílů novel zákona bylo již zmíněné posílení třetího pilíře neboli penzijního připojištění. I přes velkou snahu se pozitivní změny výrazně neprojevíly, problémy důchodového systému totiž malé, parametrické změny nevyřešily. Nutno však podotknout, že i přes částečný neúspěch těchto změn to znamenalo určitý posun. Především přijetí zákona o penzijním připojištění znamenalo položení základů pro současný důchodový systém. Soubor změn provedených v uvedených letech může být označován za jistou parametrickou reformu.[38]

Na začátku jednadvacátého století se již zdála být více aktuální celková reforma důchodového systému. Všechny tehdejší politické strany zastoupeny ve vládě vypracovaly návrhy reformy, jak by si ji eventuálně představovaly, kdyby to záleželo pouze na jejich názoru. Následně byla v roce 2004 sestavena tzv. Bezděkova komise (složená výhradně z ekonomických odborníků), jejímž hlavním cílem bylo provést důkladnou analýzu těchto jednotlivých politických návrhů a následně doporučit vládě, který návrh by byl při jeho uskutečnění nejefektivnější[48]. Komise prováděla svou činnost nepřetržitě několik měsíců a v červnu roku 2005 odprezentovala své analýzy a návrhy vládě. Ve svých závěrech uvedla, že teoreticky proveditelné jsou všechny návrhy. Závěry ukázaly, že nezreformovaný systém by měl v následujících letech vykazovat mírné přebytky, do 20 let by se však měl z přebytkového systému stát deficitní. Tento závěr ukazoval, že změny nutné opravdu byly.[48]

Zástupci Bezděkovy komise tehdy brali v potaz mnoho ukazatelů, aby byly analýzy co nejspolehlivější, avšak nepočítali s tím, co přišlo vzápětí. V roce 2008 se projevila ve většině světa ekonomická krize. Tato neočekávaná situace zcela popřela závěry komise. Důchodový systém bez klíčové reformy už přebytky vykazovat nebude, spíše naopak bude hluboce

schodkový. V tento moment už nebylo pochyb o tom, že reforma musí bezpodmínečně proběhnout. Otázkou však nadále zůstávala podoba důchodové reformy.[33][48]

Další dva roky zůstávala otázka reformy nezodpovězena, i když situace ve všech státech byla více než kritická. V ČR se projednávaly malé změny, které však ekonomice jako celku výrazně pomoci nemohly. Proto v roce 2010 byla pověřena opět Bezděková komise (tentokrát známá jako Poradní expertní sbor - PES) analýzou stavu české ekonomiky v období krize. V tomto, již druhém, případě PES varoval vládu, že reforma musí být uskutečněna, a to v co nejbližším termínu. Navrhl proto dvě varianty, jak by reforma mohla vypadat – menšinovou a většinovou. Nakonec se politická reprezentace neshodla ani na jedné variantě, a proto proběhlá důchodová reforma má podobu zcela odlišnou. S dílčími změnami již fungujících jednotlivých pilířů přišla i změna největší, a to zavedení nového pilíře.[47][49]

Zavedení dalšího pilíře bylo téměř nevyhnutelné. Hlavním důvodem uváděným všemi českými ekonomy je diverzifikace investic. Každý člověk v dnešní době myslí na to, jak se co nejvíce odpoutat od státu a snaží se sám zajistit se na důchod. Proto téměř jediné, co pro to stát respektive vláda mohou udělat, je zajistit, aby měli lidé co nejvíce možností jak investovat či spořit, pokud chtějí větší samostatnost a menší účast státu na vyplácení starobních důchodů. Proto by měla být reforma spíše přílepkem pro občana a zároveň uvědomění si, že se do budoucna bude moci spoléhat na stát čím dál méně.[47]

6.3 Třípilířový systém

Po několikaletém odkládání se nakonec plán důchodové reformy uskutečnil. Reforma zajistila několik klíčových změn v systému a tento změněný systém začal fungovat 1. ledna 2013. I když tedy systém funguje několik měsíců, zcela přesně říci a zhodnotit jeho úspěch či neúspěch je velmi těžké. Především, když systém není v naší zemi ještě úplně zažitý a stále v něm mohou probíhat určité změny.[33]

I v tomto případě se největší ze změn projevuje na zavedení dalšího pilíře. Jeho podstata již byla popsána v kapitole 4.2. Důležité však je, že tato alternativa leží na pomezí pilíře prvního a třetího – je to soukromé dobrovolné spoření, které se při vstupu stává povinné. Hlavním z důvodů, proč byl tento pilíř zaveden, je již zmíněná možnost větší diverzifikace zdrojů pro občany. Strůjci reformy mysleli i na již zavedené dva pilíře, které se beze změn také neobešly.[47]

V době po vydání doporučení vládě od PES v roce 2011 bylo na internetu zveřejněno video natočeno dvěma českými ekonomy s názvem Nechceme se pást, které upozorňuje na

chyby, které by nastaly v případě, že by vláda zavedla druhý pilíř jako povinný. Podle Šichtařové a Pikory (2011) je reforma nutná, ale nikoli za stavu povinného vstupu. Možnost diverzifikace zdrojů všech osob je to nejlepší, co vláda může udělat, ale pouze v tom případě, že vstoupení do pilíře i vystoupení z něj bude dobrovolné.[33]

Jak je to s přijetím nově zavedeného druhého pilíře veřejností? Jedním slovem by se dalo říct rozporuplné. Z pohledu státu jako strůjce pilíře se čekala velká podpora. Ovšem vláda se od nového pilíře distancovala, a ačkoli by jí to bylo ku prospěchu, vstup do druhého pilíře vůbec nepropagovala. Klíčové je to zejména v tom případě, že lidé ve věku nad 35 let mají možnost vstoupit do druhého pilíře pouze do 30.června 2013. Odhady penzijních fondů ukazovaly, že v prvním půlroce 2013 si důchodové spoření uzavře až půl milionů lidí. Podle průzkumu, který proběhl na začátku dubna, uzavřelo smlouvu asi 22 tisíc lidí a jejich měsíční nárůst spíše stagnuje[16]. Očekává se sice růst počtu uzavřených smluv na konci tohoto půlročního období, ale hranici půlmilionu vstoupivších osob to nejspíše nepřekoná. V tomto případě by propagace a reklamní podpora od státu velmi výrazně pomohla. Minimálně by byla zajištěna lepší informovanost osob, což je udáváno za největší příčinu selhání odhadů. Až v polovině dubna 2013 se v tisku objevují zprávy s doporučeními některých členů vlády na vstup do druhého pilíře. Premiér Petr Nečas oznámil, že vláda chystá rozsáhlou reklamní a marketingovou kampaň na podporu propagace a informovanosti o důchodové reformě. Nutno říci, že trochu pozdě.[2]

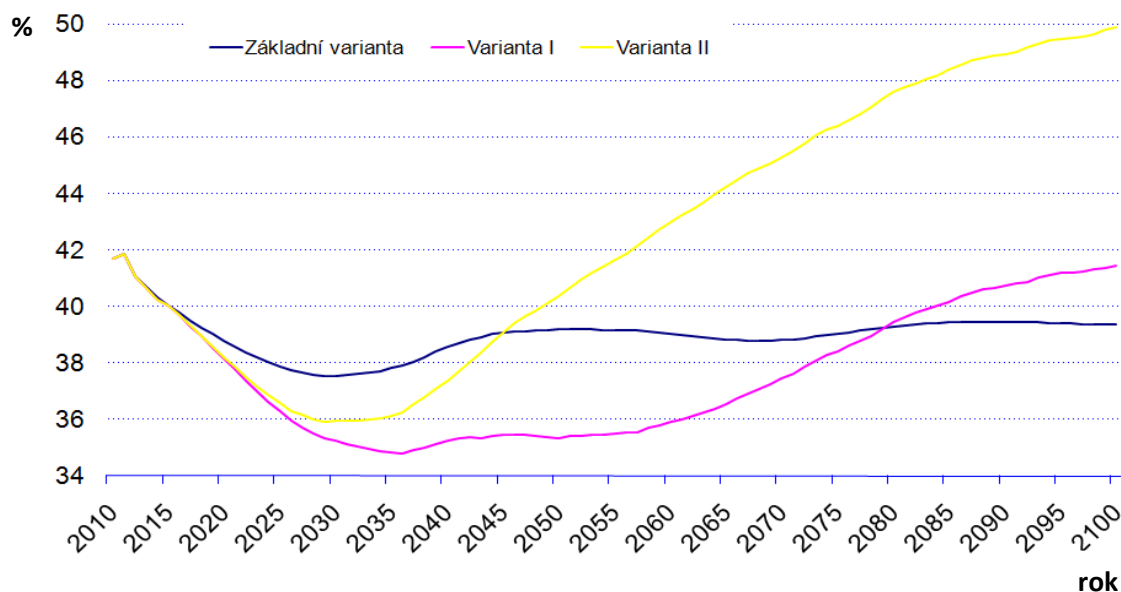
Informovanost o podstatě druhého pilíře a reklamní agendu tedy prováděly pouze penzijní společnosti samy. Lze říci, že k všeobecné informovanosti pomohli i čeští ekonomové. I když ve svých vyjádřeních a rozhovorech poskytovali informace už se svými subjektivními názory, v mnohém to ovlivnilo a neustále ovlivňuje rozhodování lidí. Jednou z výrazných postav je Markéta Šichtařová, která více do povědomí lidí vešla spoluvydáním knihy Všechno je jinak (2011) a publikováním článku Jak přijít o peníze[4]. Zmíněný článek byl poněkud kontroverzní. Sama autorka se již dlouhou dobu před tím netajila, že je proti podobě druhého pilíře. Podstatou článku bylo, že ze zákona vyplývá fakt, že lidé musí být účastníky druhého pilíře stejně dlouhou dobu, jako musí platit penzijní pojištění. Vše mělo být do detailu uvedené v zákoně o důchodovém spoření, který většina lidí vůbec nezná a nečte. To vyvolalo značný rozruch. Článek byl vytištěn ve zkrácené verzi a sama autorka po čase uvedla, že nemohla článek dodatečně upravit, protože byla v zahraničí. Takto reagovala až po vyjádření mluvčího MPSV, který uvedl, že je článek lživý. Především nedorozumění, ke kterému došlo, bylo to, čeho si lidé nejvíce všimli.[51]

Jeden z dalších ekonomů, který se k problematice důchodové reformy vyjádřil, byl Jiří Rusnok (ředitel penzijního fondu ING). Byl první, kdo se proti druhému pilíři ostře ohradil. Jeho rozhodnutí, které spočívalo v tom, že PF ING nebude poskytovat možnost vstoupit do druhého pilíře, bylo pro mnoho lidí klíčové. Podle něj by nabízení druhého pilíře znamenalo ztrátu důvěry stávajících i budoucích klientů a také ohrožení investic. Míra rizik jak pro společnost, tak i pro klienty byla zde podle Rusnoka větší než zisk. K jeho rozhodnutí přispěl také fakt, že se jedna z vládních stran netají změnami či případným zrušením druhého pilíře při výhře dalších voleb. Na konci roku 2012 oznámilo ještě několik penzijních společností, že odstupují od možnosti nabízet důchodové spoření (popsáno v kapitole 4.2.4).[21][22]

Česká republika není žádnou výjimkou ani ojedinělým případem co se týče zavedení třípilířového důchodového systému. Mohlo by se zdát, že tento systém probíhá ve všech státech, které ho mají zavedený, stejně, ale opak je pravdou. Stejně jako se každý makroekonomický ukazatel vyvíjí různě, tak i vývoj demografický je nestálý a nerovnoměrný. Závěrečná zpráva PES obsahuje grafy, které jsou většinou sestrojeny jako prognózy až na téměř 100 let dopředu. V každém případě ať už jsou tyto prognózy sestaveny jakýmkoli sebedůvěryhodnějším zdrojem, tak se musí upravovat a přizpůsobovat aktuálnímu vývoji. Jedině takto se může zjistit, na kolik byly prognózy přesné a s čím se může výhledově (či v nejbližší době) počítat.[33][47]

Ani důsledky ekonomické krize nezapříčinily to, že by klesal procentuální náhradový poměr k průměrné mzdě. Jinak řečeno státní důchod se v tomto důsledku nijak výrazně nezměnil. V následujícím grafu bude zobrazena prognóza vývoje náhradového poměru v horizontu asi 90 let. Základní varianta zobrazuje vývoj sestavený v roce 2010 na základě tehdejších podmínek – existoval nezreformovaný důchodový systém, pouze byly zavedeny určité parametrické změny jako reakce na ekonomickou krizi. Varianta 1 popisuje vývoj při zreformovaném důchodovém systému podle závěru PES – většinové varianty. Varianta 2 popisuje vývoj zreformovaného důchodového systému podle menšinové varianty. Obě varianty byly již popsány v kapitole 3.3. Graf znázorňuje vývoj náhradového poměru v % průměrné mzdy.

Celkový náhradový poměr důchodového systému v % průměrné mzdy

Obrázek 1: Celkový náhradový poměr důchodového systému v % průměrné mzdy

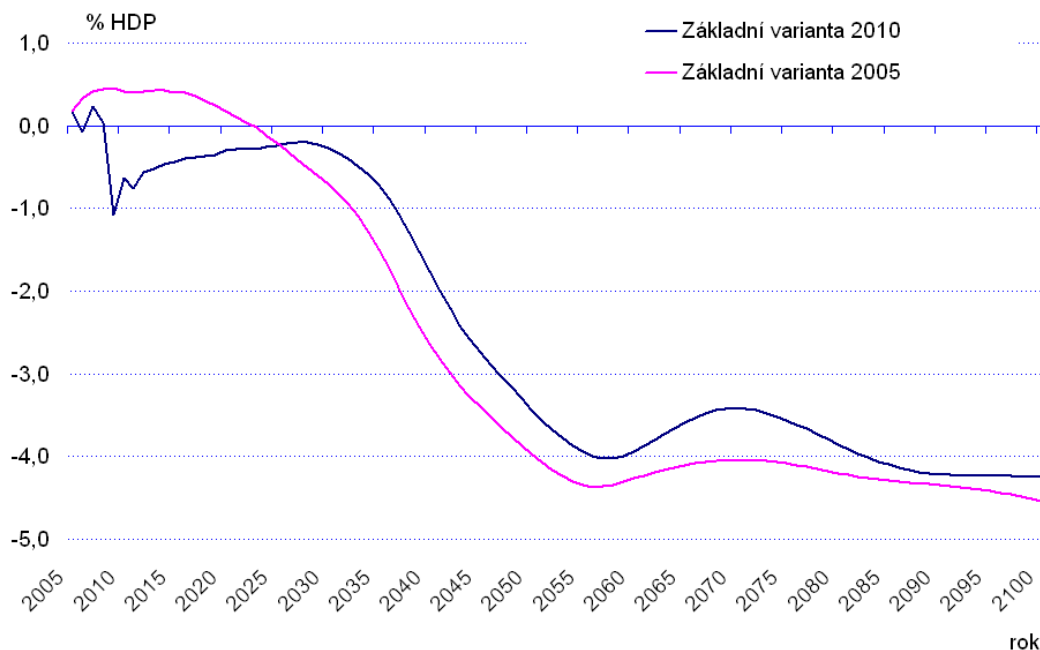
Zdroj: [47]

Základní varianta zobrazuje vývoj, který sice zní ve prospěch státního rozpočtu, ale velmi nepatrně. Výdaje na státní důchody v poměru k průměrné (neustále rostoucí) mzdě by v následujících 20 letech klesaly, ale poté by se dostaly téměř zpět na původní hodnoty. V této úrovni vše spíše závisí na politické vůli, která svými rozhodnutími výši důchodů může ovlivnit. Varianty 1 a 2 ukazují stav, který by nastal po provedení důchodové reformy v menšinové a většinové variantě. Z grafu vyplývá, že z dlouhodobého hlediska by byla více přijatelná varianta 1 – většinová, která vykazuje dlouhodobě nižší poměr závislosti v %. Čili státní důchod by byl zavedením druhého pilíře výrazně nižší, než je nyní.

Ačkoli se důchodová reforma uskutečnila, její podoba je zcela odlišná od návrhů PES. Avšak zavedením druhého pilíře se pro účastníky podoba státního důchodu v něčem shoduje s uvedenými prognózami. Účastník, který vstoupí do druhého pilíře, bude v budoucnu dostávat poměrnou částkou snížený důchod vyplácený od státu.

V případě, že by důchodová reforma, ať už v jakékoli podobě, neproběhla, znamenalo by to pro státní rozpočet závažné negativní důsledky. Pravděpodobný vývoj je zobrazen na následujícím grafu. Základní varianta 2005 vychází z odhadu Bezděkovy komise v roce 2005 (před krizí). Základní varianta 2010 vychází z odhadu PES v roce 2010 (po krizi a provedených parametrických změnách). Graf znázorňuje vývoj deficitu státního rozpočtu v rámci důchodového pojištění v procentuálním poměru k HDP.

Saldo dluhu v % HDP

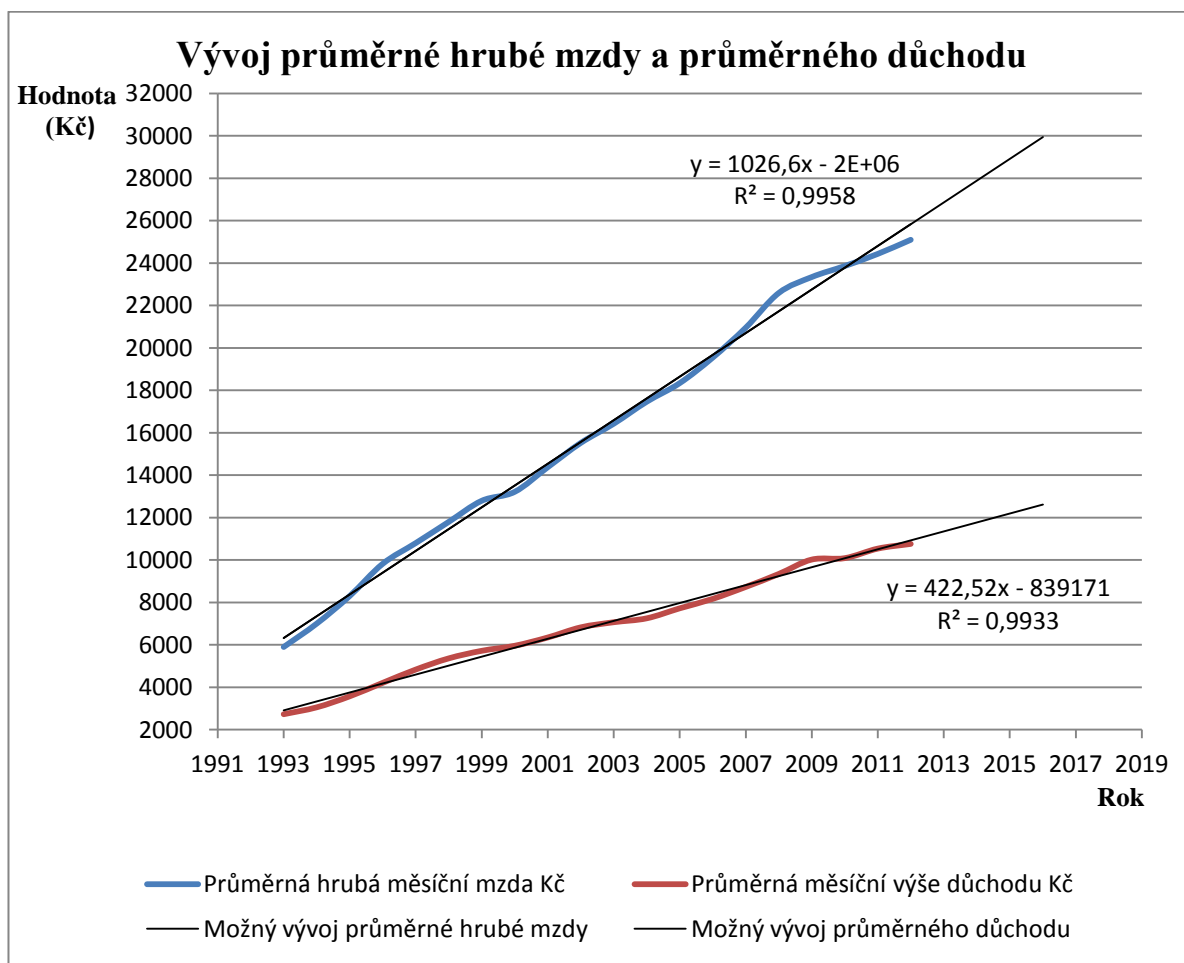
Obrázek 2: Základní varianta 2005 a 2010, saldo % HDP ročně

Zdroj: [47]

Základní varianta 2005 by měla znázorňovat vývoj deficitu, kdyby důchodová reforma provedena nebyla. Tato prognóza byla sestavena už v roce 2005 a byla součástí analýzy Bezděkovy komise. Po roce 2005 by měl být nezreformovaný systém asi 20 let v přebytku, ale následující roky by se systém stal výrazně deficitním. Okolo roku 2050 by systém již stabilně dosahoval každoročního deficitu 4 – 4,5 % HDP. Základní varianta 2010 byla sestavena až v roce 2010. Do tohoto roku je znázorněn reálný vývoj, především pak velký propad do deficitu způsobený ekonomickou krizí. V důsledku krize byly provedeny parametrické změny v rámci důchodového systému, které ovlivňují další vývoj křivky. V dlouhém období (asi okolo roku 2060) však systém bude také značně deficitní, asi okolo 3,5 – 4 % HDP. Porovnáním lze říci, že parametrické změny zmírnily v dlouhém období deficit asi o 0,5% HDP ročně. Nezreformovaný systém by tedy v krátkém období (v následujících 20 letech) vykazoval přebytky nebo byl jen mírně v deficitu, řádově jen několik málo desetin %. V rámci dlouhodobého vývoje by však systém vykazoval značně velký každoroční deficit. Proto tyto prognózy jasně ukazují, že širší systém změn, tedy důchodová reforma, nutný je.

Součástí důchodové reformy byly také změny prvního pilíře. Nejdůležitější změnou je snižování státního podílu na celkových individuálních důchodech. V budoucnu by tedy měly starobní důchod z větší části tvořit individuální spořicí složky, nikoli státní důchod.

Následující graf zachycuje vývoj průměrné hrubé mzdy a průměrného starobního důchodu, a to od roku 1993 do roku 2012.

Obrázek 3: Vývoj průměrné mzdy a průměrného důchodu

Zdroj: [12] – vlastní zpracování

Jak bylo již uvedeno, na grafu jsou znázorněny dvě křivky, a to vývoj průměrné hrubé mzdy a průměrného starobního důchodu (od roku 1993 do 2012). Dále graf znázorňuje trend možného budoucího vývoje obou výše uvedených křivek. Z těchto dvou vývojových trendů je patrné, že procentuální náhradový poměr (důchod/hrubá mzda) bude do budoucna klesat. Křivka vývoje důchodu bude vůči vývojové křivce hrubé mzdy růst pomalejším tempem nebo dokonce stagnovat.

Pro názornější přehled byly vybrány 3 údaje (roky) a k nim přiřazena průměrná hrubá mzda a průměrný důchod v příslušném roce. Tento přehled je uveden v Tabulce 7.

Tabulka 7: Vývoj náhradového poměru ve vybraných letech

Rok	Průměrný starobní důchod (měsíčně)	Průměrná hrubá mzda (měsíčně)	Důchod / hrubá mzda (%)
1992	2 413 Kč	4 644 Kč	52,0%
2002	6 830 Kč	15 524 Kč	44,0%
2012	10 765 Kč	25 101 Kč	42,9%

Zdroj [12][39] – vlastní zpracování

Z těchto dvou skutečností – průměrné hrubé mzdy a průměrného důchodu byl vypočítán náhradový poměr vyjádřen v procentech. Díky tomuto přehledu jsou více patrné změny poměrů, jak se během let vyvíjely. Ze závěrů vyplývajících z grafu je zřejmé, že se náhradový poměr bude do budoucna snižovat.

ZÁVĚR

Samotná práce je rozdělena do 6 kapitol. V první kapitole byly charakterizovány jednotlivé důchodové systémy a stručně jejich fungování. Dále v této kapitole byly popsány způsoby, jakými mohou být jednotlivé systémy financovány.

V druhé kapitole byla zachycena historická a také předreformní podoba důchodového systému v České republice do konce roku 2012. Nejdříve byla provedena stručná charakteristika důchodového systému do roku 1989 a charakteristika jednopilířového systému fungujícím do konce roku 1994. Následně byly detailněji popsány charakteristiky dvoupilířového systému, který v ČR fungoval od roku 1994 do konce roku 2012. Díky tomuto systému se již do výše individuálních starobních důchodů promítal princip zásluhovosti, který do té doby neexistoval.

V další části byly popsány především přípravy na samotnou reformu. V několika letech byla sestavena a dvakrát pověřena Bezděkova komise, které měla pro vládu provést analýzu stávající situace a následně sestavit doporučení, jak by připravovaná reforma mohla vypadat. Mnoho členů této komise byli zástupci NERV. Je zde také popsán dopad ekonomické krize na přípravy důchodové reformy a také některé parametrické změny provedené v důsledku krize.

Následující kapitola pojednávala o podobě systému po důchodové reformě. Detailně byly popsány změny týkající se prvního a třetího pilíře. Reforma přinesla zavedení nového – druhého pilíře. Jeho hlavní charakteristiky a principy byly v této kapitole také popsány.

V předposlední kapitole byly uvedeny nejčastější alternativy, co se týče spoření k důchodu. Byly zde zmíněny například investice do podílových fondů, nákupu akcií či koupě domu, bytu či pozemku.

V poslední části byla provedena samotná analýza. Stručně bylo shrnuto vše podstatné pro jednopilířový, dvoupilířový a třípilířový systém. Další částí byla charakteristika a analýza změn a důsledků vyplývajících z provedení důchodové reformy – ať už důsledky pro stát jako ekonomiku nebo pro samotného důchodce. Součástí analýzy bylo grafické zpracování a znázornění možného vývoje ekonomiky respektive HDP při provedení reformy, a kdyby reforma provedena nebyla, a možný budoucí vývoj průměrné hrubé mzdy a průměrného důchodu. Z této analýzy vyplynulo, že by se do budoucna měl výrazně snižovat státní podíl na individuálních důchodech, i při zvyšující se průměrné hrubé mzdě.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Dávky. *Finance* [online]. 2012 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-penzijniho-pripojisti/davky-penzijniho-pripojisti/>
- [2] Domáci. In: *Novinky.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/299244-statni-penze-budou-razantne-klesat-obhajoval-necas-reformu.html>
- [3] Důchodová kalkulačka. In: *Mpsv.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>
- [4] Důchodová reforma. In: *Blog.nextfinance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://blog.nextfinance.cz/?p=1215>
- [5] Důchodová reforma: Otázky a odpovědi. In: *Aktualne.centrum.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2012/12/23/duchodova-reforma-startuje-otazky-odpovedi/#7>
- [6] Důchodové pojištění. *Epravo.cz* [online]. 2003 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/duchodove-pojisteni-iii-penzijni-fondy-21806.html>
- [7] Důchody a dávky: Dědění. In: *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-duchodove-sporeni/dedeni/>
- [8] Důchody a dávky: Druhy důchodu. In: *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-duchodove-sporeni/druhy-duchodu/>
- [9] Důchody a dávky: Důchodová reforma. In: *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodova-reforma/>
- [10] Důchody a dávky: Princip důchodového spoření. In: *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-duchodove-sporeni/princip-duchodoveho-sporeni/>

- [11] Důchody a dávky: Strategie důchodového spoření. In: *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-duchodove-sporeni/strategie-sporeni/>
- [12] Důchody v číslech. In: *Finance.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/duchody-v-cislech/vyvoj-starobnich-duchodu/>
- [13] Důchody: Vladimír Bezděk: Deficit důchodového systému může být ve stovkách miliard. In: *Penize.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/218705-vladimir-bezdek-deficit-duchodoveho-systemu-muze-byt-ve-stovkach-miliard>
- [14] DURDISOVÁ, J. a kolektiv. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. 1. vydání. Vysoká škola ekonomická v Praze : Oeconomica, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8.
- [15] Ekonomika: V Bezděkově komisi jsou nová jména. In: *E15.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/v-bezdekove-komisi-jsou-nova-jmena>
- [16] Finance. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=775991>
- [17] Finance: Důchodová reforma. In: *Aktualne.centrum.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2012/12/23/duchodova-reforma-startuje-otazky-odpovedi/#11>
- [18] Finance: Důchodová reforma. In: *Aktualne.centrum.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2012/12/23/duchodova-reforma-startuje-otazky-odpovedi/#9>
- [19] Finance: Důchodová reforma. In: *Aktualne.centrum.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2012/12/23/duchodova-reforma-startuje-otazky-odpovedi/#10>
- [20] Finance: Praktický průvodce novými penzijními fondy. In: *Aktualne.centrum.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2013/01/07/prakticky-pruvodce-novymi-penzijnimi-fondy-otazky-/#4>

- [21] Hyde-park. In: *Euro.e15.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/hyde-park/rozhovory/jiri-rusnok-druhy-pilir-penzijni-reformy-nese-prilis-rizik-932507>
- [22] ING se nezúčastní druhého pilíře. In: *Ekonomika.idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ing-se-nezucastni-druheho-pilire-reformy-penzi-frn-/ekonomika.aspx?c=A121101_122506_ekonomika_neh
- [23] KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009, s. 219-276. ISBN 978-80-7387-346-2.
- [24] Média a veřejnost: Březen. In: *Mpsv.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14840>
- [25] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009, 31.8.2011 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/617>
- [26] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Změny v důchodovém pojištění po roce 2012. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012, 4.10.2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13635>
- [27] Nabídka produktů. *Asociace penzijních fondů ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/nabidka-produktu/nabidka-produktu.html>
- [28] Osobní finance - třetí pilíř: Státní příspěvek. In: *Pfcs.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: http://www.pfcs.cz/pfcs/content/inet/pfcs/cs/sc_6217.xml
- [29] Penzijní fondy,důchod,byt,zlato. In: *Penize.ihned.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://penize.ihned.cz/c1-58962620-penzijni-fondy-duchod-zlato-byt>
- [30] Penzijní fondy. *Srovnac.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.srovnac.cz/penzijni-fondy-srovnani>
- [31] Penzijní reforma. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/penzijni-reforma/197941-prvni-pilir-mezigeneracni-solidarita-pod-tlakem/>
- [32] PENZIJNÍ SPOLEČNOST ČESKÉ SPOŘITELNY. *Penzijní zabezpečení*. 2013.
- [33] PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. *Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.

- [34] Pilíře z papíru. In: *Sdeleni.idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: http://sdeleni.idnes.cz/pilire-z-papiru-reforma-nebo-deforma-d7x-/eko-sdeleni.aspx?c=A121210_115012_eko-sdeleni_ahr
- [35] PILNÝ, Jaroslav. *Ekonomika veřejného sektoru*. Vyd. 2., (upr. a dopl.). Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, 248 s. ISBN 978-80-7395-021-7.
- [36] Podmínky nároku na důchod. *Česká penze* [online]. 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.ceskapenze.cz/duchod-od-statu/starobni-duchody-v-kostce/podminky-naroku-na-duchod/>
- [37] Podmínky nároku na důchod. In: *Ceskapenze.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.ceskapenze.cz/duchod-od-statu/starobni-duchody-v-kostce/podminky-naroku-na-duchod/>
- [38] POTŮČEK, Martin a Iveta RADIČOVÁ. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, s. 156-157. ISBN 978-80-7184-622-2.
- [39] Průměrná mzda. In: *Investia.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/prumerna-mzda>
- [40] PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění*. Olomouc: ANAG, 1996, 285 p. ISBN 80-856-4637-4.
- [41] *Soubor platných sociálních předpisů: II. díl. Důchodové zabezpečení. Sociální péče. Státní dávky. Organizace a provádění sociálního zabezpečení. Vztahy mezi ČR a SR*. 1. vyd. Olomouc: Andragogos Agency, 1993, 396 s. ISBN 80-856-4604-8.
- [42] Státní příspěvek. *Finance* [online]. 2012 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijnihopripojisteni/statni-prispevek-penzijnihopripojisteni/>
- [43] ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Finance (Grada Publishing). ISBN 80-247-0772-1.
- [44] VOŽENÍLEK, Václav a Alexander CHLAŇ. *Pojišťovnictví*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003, 139 s. ISBN 80-719-4564-1.
- [45] Výhody prvního pilíře. *Důchodová reforma*. [online]. 2012 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/neudrzitelny-i-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu/>

- [46] Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. *Zákony na webu* [online]. 1994. Dostupné z: http://www.zakonylawebu.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SSBC94/SBC94014.HTM;ca042_1994_00
- [47] Závěrečná zpráva PES. In: *Mpsv.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf
- [48] Závěry Bezděkovy komise. In: *Hn.ihned.cz* [online]. 2005 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-16464360>
- [49] Závěry Bezděkovy komise. *Poradci sobě* [online]. 2010 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://poradci-sobe.cz/stoji-za-precteni/bezdekovy-navrhy-prehledne-jasne-a-vystizne/>
- [50] Způsoby financování penzijního systému. *Finance* [online]. 2012 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/zpusoby-financovani-penzijniho-systemu/>
- [51] Konzultace s Markétou Šichtařovou ze dne 25. 3. 2013